

Clus Peter Ransen

Jens Peter Larsen

14.6.1902-22.8.1988

Af Nils Schiørring

I sommeren 1935 stod der at læse i »Acta Musicologica«, det internationale selskab for musikvidenskabs tidsskrift, en kildekritisk ypperligt dokumenteret afhandling af Jens Peter Larsen, »Haydn und das kleine Quartbuch«, vendt mod den tyske musikhistoriker Adolf Sandbergers artikel i »Jahrbuch der Musikbibliothek Peters für 1933« (Leipzig 1934, s. 35-37) »Zu Haydns Repertoire in Eisenstadt und Esterház«. Denne afhandling placerede med et slag den unge magister på en markeret plads i international musikforskning, en plads han bevarede gennem en omfattende videnskabelig produktion inden for barokmusik, wienerklassicisme og dansk kirkesang og gennem en inspirerende og resultatrig lærergering herhjemme og ude i verden til sine sidste dage, hvor han døde den 22. august i fjor, 86 år gammel.

Det var et af de store navne i international musikforskning, Larsen her var trådt frem imod. Sandberger, der levede fra 1864 til 1943, og som havde været professor i musikvidenskab ved Münchens Universitet fra 1900 til 1930, havde med rette vundet respekt som en af fagets fremtrædende skikkelser i generationen mellem Hugo Riemann og Guido Adler. Han havde gennem 30 år været hovedredaktør af de for forskningen grundlæggende kildepublikationer »Denkmäler der Tonkunst in Bayern«, og den række af studier af ham, der forelå over 1500-tallets musik, i første række over Münchenerhofkapelmesteren Orlando di Lasso, Palestrinas store samtidige, men også over Beethoven og Haydn, havde begrundet hans fremtrædende position. En tidlig afhandling af Sandberger havde beskæftiget sig med Haydns strygekvartetter. Senere fulgte mindre Haydnbidrag, men særlig opmærksomhed, ja ligefrem sensation, vakte han, da han i efteråret 1932 i et radioforedrag over Münchens Radio – senere gentaget andre steder – proklamerede fundet af 78 hidtil ukendte Haydnymsfonier (Larsen: »Die Haydn-Überlieferung«, 1939, s. 13). I den nævnte artikel i »Jahrbuch Peters« havde Sandberger yderligere fremsat den anskuelse, at et håndskrevet tobinds katalog, »Das kleine

Quartbuch« kaldet af Haydns biograf C. F. Pohl, i Esterházbiblioteket var fortegnelsen over det repertoire, Haydn havde opført som fyrst Esterházys kapelmester.

Det, Sandberger havde sagt og skrevet om de 78 ukendte Haydnsymfonier, ramte Larsen som et bistik, eller måske rettere som en spore. For han havde efter sin konferens, hvor emnet for hans store opgave var Haydns ungdomssymfonier, fortsat sine Haydnstudier, der byggede på den af den hæderkronede, rumænsk fødte, i Wien virkende komponist og musikforsker Eusebius Mandyczewski begyndte Haydn-Gesamtausgabe.

Mandyczewski og med ham Larsen havde med udgangspunkt i den værkteftegnelse, Haydns kopist, den yngre Elssler, under Haydns opsyn udfærdigede i 1805, arbejdet ud fra de 104 symfonier, som man efter denne fortegnelse regnede for at være autentiske Haydnværker. Og så kom Sandberger med 78 symfonier derudover og krævede den endnu ikke tilendeførte store Haydnudgave standset. Den usikkerhed med hensyn til, hvad der kunne tænkes at være skrevet af Haydn og hvad ikke, som Sandbergers optræden gav anledning til, manede Larsen til, før han gik videre i sine studier, at tage hele ægthedsproblemet op til gennemgribende undersøgelse. Men allerede i den ordveksling om de 78 symfonier og »Das kleine Quartbuch«, der udkæmpedes mellem Larsen og Sandberger i »Acta Musicologica« de følgende år, og som blev mere og mere bidsk i tonen, kunne Larsen påvise dels usandsynligheden af, at der skulle være så mange ukendte symfonier af Haydn, som Sandberger mente, dels at Kvartbogen ikke var Haydns katalog over repertoireet ved Esterházhoffet, men måtte være fortegnelse over et af de østrigske klostres bestand af Haydn- og andres symfonier. Ejendommeligt måtte det også forekomme, at Sandberger trods opfordring fra Larsen aldrig hævdede sløret for mere end en eneste af de påståede oversete eller glemte Haydnsymfonier. Det skete allerede, vel sagtens som smagsprøve, i »Jahrbuch Peters«, og den kunne Larsen omgående afsløre som komponeret af Haydns samtidige, den böhmiske komponist Vanhal.

I løbet af 1930'erne lykkedes det Larsen yderligere at lægge fast grund under Haydnforskningen med disputatsen »Die Haydn-Überlieferung«, som han forsvarede den 12. december 1939. Da var den 2. Verdenskrig allerede brudt ud og Danmarks besættelse nært forestående. De foregående år havde været travle for ham. Undervisningen på universitetet krævede meget, men ferierne og et par orlovsperioder tillod ham intense efterforskninger i bibliotekerne i Budapest, Wien og Berlin, foruden i klosterbiblioteker i Østrig og en række biblioteker i Tyskland.

Udgangspunktet for studierne var tre kataloger over Haydns værker, der er ført af Haydn selv eller under hans tilsyn. Mest kendt er det før omtalte Elsslerske katalog fra Haydns sidste år, som Carl Ferdinand Pohl bruger som generalfortegnelse i sin ufuldendte – først af Hugo Botstiber 1927 afsluttede – store Haydn-biografi fra 1878-82, og som også Mandy-czewski går ud fra i sin plan til den udgave af Haydns værker, han begyndte i 1908. Men vigtigere det såkaldte »Entwurf-Katalog«, der ikke, som tidligere antaget efter fortegnelsens titel at dømme, er forarbejde til Elssler-kataloget fra 1805, men er Haydns for størstedelen autografe værkfortegnelse, ført i årene mellem ca. 1765 og ca. 1777. Betydningsfuldest mellem en lang række andre Haydn-kataloger er det af Larsen i Regensburgs hofbibliotek fremdragne »Katalog Kees«, som har tilhørt en af 1700-tallets store musikelskere og -mæcener i Wien, hofråd Franz Bernhard von Kees, og som bygger bro mellem det tidlige »Entwurf-Katalog« og Elsslerkataloget.

Til dokumentation af disse katalogers fundamentale betydning for al viden om Haydnoverleveringen udsendte Larsen dem et par år efter disputatsen i en facsimileudgave »Drei Haydn-Kataloge« (Munksgaard, København, 1941; ny udgave. »Three Haydn Catalogues« med supplerende engelsk forord, Pendragon Press, New York, 1979). Ud fra disse kataloger, sammenholdt med studiet af bevarede Haydnautografer, et hundredtalligt antal kopier, af Larsen opdelt i autentiske, gode og usikre kilder, og endelig, fra 1730 at regne, trykte udgaver i forvirrende mangfoldighed og af højst forskellig værdi, byggede han sit store værk op, ledet af indgående kendskab til 1700-tallets musik iøvrigt. Der er tale om undersøgelser, der er overordentlig præcist gennemført og præget af stor skarpsindighed. Disputatsen rummer ikke et eneste nodeeksempel, men som den foreligger, bygger den på enorm viden og analytisk sikkerhed i vurderingen af Haydns og hans samtids musik og dens egenart.

Og da Larsen i 1981 kunne udsende et fotografisk optryk af sin disputats, forsynet med et supplerende forord, hvori indgik henvisning til de for ham glædelige resultater af de mellemliggende års Haydnforskning, som »Die Haydn-Überlieferung« havde haft betydning for, kunne han med tilfredshed konstatere: »Ein generelles Echtheitsproblem – wie in den 1930er Jahren – besteht für die Haydnforschung nicht mehr«. Æren herfor var for den altovervejende del hans.

Larsen forblev trofast over for de emner, han som forsker og musiker havde fanget interesse for, således også over for, hvad der i videste forstand knyttede sig til Haydns kompositioner. Han fulgte nøje, hvad der

fra kvalificeret hold kom frem om dem, lærte selv deraf, deltog ivrigt i den videre diskussion og greb energisk ind, når han fandt grund dertil. I modsætning til så mange, der helst vil have deres emnekreds for sig selv, glædede han sig oprigtigt over Haydnforskningens vækst, og han fik et nært forhold til de mange, der på basis af »Die Haydn-Überlieferung« kunne arbejde videre med specielle Haydnproblemer uden at være hæmmet af usikkerhed med hensyn til, hvad der er ægte og ikke ægte af det meget, der bærer Haydn's navn. Således til hollænderen Anthony van Hoboken, der skabte den store tematiske fortegnelse over Haydns værker, englænderen H. C. Robbins Landon med bogen om Haydns symfonier, Haydn-brevene oversat til engelsk, mange Haydn-udgivelser, og Haydn-årbogen, der begyndte at komme i 1962. Dertil ungarerne Dénes Barthas og László Somfais »Haydn als Opernkapellmeister«, Barthas udgave af Haydn-brevene på originalsprogene, Somfais Haydn-ikonografi og mange andre. En naturlig følge af Larsens Haydnforskning blev det, at han i 1949 blev kaldet til hovedredaktør af det amerikanske Haydn Society's Haydn-udgave, og, da denne efter nogle års forløb måtte standse for den Haydn-udgave, der blev sat i gang 1955 af Haydn Institutet i Köln til erstatning for den udgave, Adolf Sandberger fik standset, efter at han i 1932 var begyndt at tale om de 78 ukendte Haydneysymfonier. Udadtil er Haydn-forskningen blevet støttet og animeret i forbindelse med denne store Kölnerudgave, Haydn-kongresser og -konferencer i Ungarn og Østrig og af den meget omfattende 1975 i Washington, der også bragte et meget stort antal koncert- og operaopførelser. Ved dem alle spillede Larsen en fremtrædende rolle, og for Washington-kongressen, som var en sand triumf for ham, var han hovedredaktør af den digre kongresberetnings mange og for Haydn-forskningen højst betydningsfulde foredrag og diskussionsindlæg. Ved alle disse lejligheder tog Larsen ordet, ofte med væsentlige forskningsbidrag, altid med vægtige diskussionsoplæg, ligesom han i fagvidenskabelige tidsskrifter både i Europa og USA – og herhjemme i kronikform – publicerede en meget lang række artikler om specielle Haydnemner.

Hvem var så da denne unge danske musikforsker, der som 33-årig magister i 1935 trådte op mod Adolf Sandberger, en af de på den tid mest ansete inden for faget?

Han var født den 14. juni 1902 på Frederiksberg. Hans forældre var afdelingsingeniør ved Københavns Vandforsyning Rasmus Peder Christian Larsen og lærerinde ved Schneekloths Gymnasium Termanna, født

Husted. Faderen døde i 1922, kun 53 år gammel, og Larsen udtrykte ikke sjældent i sine yngre dage forvisning om, at han selv næppe ville nå nogen høj alder. Måske denne opfattelse bidrog til, at den energi og iver, han arbejdede med, blev endnu mere udtalt og målrettet. I 1920 blev han student fra Schneekloths Gymnasium og blev efter faderens død boende på Esthersvej i Hellerup med sin mor og sine to søstre, den senere forstander for Sundhedsplejeskolen i Århus Elisabeth Larsen og malerinden Kirsten Larsen.

Meget tætte familiære følelser knyttede ham til moderen og slægten Husted, men også til familien på faderens side holdt han forbindelsen ved lige. Dens faste punkt var den store proprietærgård »Kongsgård« i Vester Broby ned til Susåen. Han holdt meget af denne egn, og hvis ikke dødsfald og nyt giftermål i slægten havde forholdt hans farfar »Kongsgård«, kunne man udmærket tænke sig Jens Peter Larsen som en god sjællandsk landmand. Hans kærlighed til naturen var åbenlys for alle, og livet igennem fandt han usigelig glæde ved at dyrke de haver, som var knyttet til hans boliger. Hver busk og blomst havde han et særligt forhold til, og sine georginer passede han med rørende omhu.

Efter studentereksamen begyndte Larsen, nok væsentligst for at imødekomme sin fars ønske om ikke at hengive sig til brødløse studier, at studere matematik med skoleembedseksamen for øje. Det blev dog kun en kort afstikker for ham, for meget snart sadlede han om til musikken og blev elev af Mogens Wöldike, nogle år ældre Schneeklothianer og allerede med fast fodfæste som kirkemusiker og magister i musikhistorie, den sidste under Angul Hammerich. Wöldike førte ham op til organisteksamen for privatister ved Det kgl. danske Musikkonservatorium, og i det interregnum, der opstod mellem Hammerichs afgang som docent 1922 og ansættelsen af Erik Abrahamsen i 1924, studerede Larsen jævnsides sin forberedelse til organisteksamen hos Wöldike musikteori og musikhistorie hos Thomas Laub. I 1928 tog han magistergraden og begyndte straks efter, medens han hos forstående overordnede aftjente en behagelig værnepligt som arbejdssoldat – væsentlig med lidt kontorarbejde og byærinder –, sin undervisning ved universitetet. Samtidig kunne han fortsætte sine Haydn-studier og fik i 1930 stilling som organist ved Vangede Kirke. På universitetet fik han en mere vidtrækkende betydning for faget, end det normalt er undervisningsassistenter beskåret, og i foråret 1939, et halvt år før han disputerede, udnævntes han til lektor. Faget, som Erik Abrahamsen ved siden af konferensmuligheden fortjenstfuldt og fremsynet havde skaffet skoleembedseksamen-status ved indrettelse af bifagsek-

samen i faget sang, var hurtigt blevet stærkt søgt, og fra 1938 blev det muligt at tage musik som hovedfag til skoleerhvervsbedseksamen. I hele denne udvikling havde Larsen haft sin meget væsentlige andel. I 1945 omdannedes hans lektorat til et professorat i takt med fagets og studentertallets vækst og i erkendelse af Larsens forskerindsats og hans undervisnings høje kvalitet.

Nogle år efter, i 1948, indgik han ægteskab med Ruth Wöldike, senere cand.mag. og gymnasielektor, datter af Mogens og Edith Wöldike, født Moritz. De flyttede ind på Jægersborgvej i huset, hvor Jens Peter Larsen havde boet med sin mor til hendes død i 1947. Senere skiftede de til den store villa på Bernstorffsvej, hvor der var mere plads til dem og deres to børn, Anne Wöldike Larsen, i dag adjunkt, cand.mag., og Henrik Wöldike Larsen, organist og oboist. Og ikke mindre plads til det store bibliotek, Larsen havde skabt sig. Herhjemme og i udlandet havde han ved auktioner – nodepriser var den gang normalt ikke uoverskueligt høje – og ved andre heldige køb erhvervet sig mange store sjældenheder på sine særlige interesseområder. Så det var ham i hans sidste leveår en stor glæde og tilfredsstillelse, at det samlet kunne overgå til hans gamle institut takket være bidrag fra Københavns Universitet og en stor bevilling fra Carlsbergfondet. I deres hjems enestående gæstfri atmosfære mødtes foruden danske af faget også blomsten af international musikforskning, og mange planer for senere resultatrigt samarbejde over landegrænser blev lagt her.

Krigsårene 1939-45, som hindrede Larsens adgang til udenlandske biblioteker og arkiver, hæmmede dog ikke hans forskning på områder udover det haydn'ske. I 1942 kom, efter at han allerede tidligt havde vist sin interesse for Weyse ved udgivelsen af en række tildels ukendte flerstemmige Weyse-sange (»Tolv Sange for lige Stemmer«, 1929, jvf. »6 nye Sange af Weyse« i Dansk Musiktidsskrift 1929, s. 103-10), den fine lille bog »Weyses Sange. Deres betydning for Sangen i Hjem, Skole og Kirke«. Den bringer både et rids af de mange sangformer, Weyse prægede med sine melodier og – i overensstemmelse med Larsens trang til at bringe orden i det uoverskueligt overleverede – en indgående undersøgelse af de også for Weyses »Romancer og Sange« så indfildrede kildemæssige forhold.

Her i krigsårene blev tillige grunden lagt til Larsens andet opus magnum, »Handel's Messiah. Origins – Composition – Sources« (Munksgaard, København, 1957, 2. rev. udg. 1972). Den begyndte at tage form i en række forelæsninger i 200-året for førsteopførelsen i Dublin den 13. april 1742 og fortsattes efter krigen med talrige besøg i England. Man

kunne mene, at næsten alle spørgsmål omkring Händel var klarlagt og måske særlig om »Messias«. Men det bliver snart klart, at Larsen ved sin minutøse gennemforskning af alle detaljer vedrørende Händeltidens opførelsespraksis, af autografer, afskrifter og trykte udgaver, af skriverhænder og vandmærker i nodepapiret – en hjælpedisciplin Larsen som en af de overhovedet første inden for musikforskning havde betjent sig af – og opmærksomme iagttagelser af anden art, bygger en hel verden af nye resultater således op, at slutsummen bliver et »Messias«-værk så nær på en autentisk form, som man vist kan komme det.

På vejen frem til dette resultat har Larsen – og som fremstillingen viser med rette – fundet det nødvendigt at underkaste alle Händels oratorier en nøjere undersøgelse, ikke alene for at påpege deres individuelle særtræk, men også for at fastslå, hvorledes Händels og hele tidens indstilling var til opera og oratorium, et væsentligt punkt, hvorom der egentlig aldrig havde hersket aldeles klarhed.

Händel kom som bekendt til London fra sin fødeby Halle over Hamborg, de store italienske operabyer Florens, Venedig og Napoli, Rom og det tyske Hannover – hvor han i 1710 blev hofkapelmester. Hannover stod i nøjeste forbindelse med London, for Händels arbejdsgiver i Hannover var kurfyrst Georg, der var udpeget til engelsk tronfølger og i 1714 efterfulgte dronning Anne, som havde levet i barnløst ægteskab med den danske prins Jørgen. Allerede i 1712 satte Händel over Kanalen til den store musikby London, og her blev han, bortset fra korte ophold på fastlandet, til sin død i 1759. London sydede af begejstring for italiensk opera. Der var flere konkurrerende operaselskaber, og de selskaber, Händel oprettede, gik de første år fint. Men publikum blev trods fængende musik ked af den italienske tekst og den ret skematiske handling, og engelske parodier på italieneroperaen – som Gay's og Pepusch's »The Beggar's Opera« med engelsk tekst og helte og primadonnaer fra Londons subkultur – fik på det nærmeste italieneroperaen til at visne. Händel gik fallit og slog sig på oratorier, som kunne opføres i fastetiden, hvor så megen anden underholdning var forbudt. Ikke til italiensk tekst som han havde givet nogle prøver på i Italien, men til engelsk, og dertil med udnyttelse af det engelske syngespils kræfter i højere grad end sangvirtuoserne fra det italienske operarepertoire. Og med »Messias« skabte han sit berømteste værk.

I mangt og meget adskiller »Messias« sig fra Händels andre oratorier, som i reglen har gammeltestamentlige tekster, og som nærmest er en slags gejstlige operaer, hvor koret spiller en større rolle, og arierne er

mindre fastlåst af da capo-formen. Med sin ukonfessionelle skildring af Jesu liv til tekst, som overvejende er hentet fra Det ny Testamente, blev »Messias« allerede i Händels sidste leveår betragtet som hans betydeligste værk, selv om der også i hans tidligere oratorier er storladet musik. »Messias« opnåede fra førsteopførelsen 1742 i Dublin til den sidste, Händel ledede, og som var hans sidste offentlige optræden, den 6. april 1759, få dage før hans død. I de 17 år arbejdede Händel stadig videre på sit store værk, således at det er en yderst kompliceret sag – den som Larsen især har sat sig for at belyse – at nå til klarhed over den autentiske form for værket. Her må man dog betænke, at nogen endelig redaktion i almindelig forstand ikke eksisterer. Händel arbejdede nogle af arierne og korene om tre-fire gange, og nogen af Händel selv særlig foretrukket version har der ikke været tale om. Hvad der er af interesse er imidlertid at nå til klarhed over, hvilken rolle de enkelte led, »Messias« består af, har spillet i værkets tilblivelseshistorie. Og dette er lykkedes Larsen overordentlig smukt i hans fremstilling. Han har med ganske få undtagelser, der skyldtes, at den private ejer ikke ville give ham adgang til dem, draget alle afskrifter af »Messias« frem, og ved en blanding af nøjagtighed og skarp-sindighed er han nået frem til en overbevisende holdbar vurdering af de enkelte numre i forhold til den store mangfoldighed af mere tilfældigt tilkomponerede dele, og til slut kan Larsen som resultat af sine undersøgelser opstille en liste, som giver den form, der må anses for at ligge idealformen så nær, som man kan komme den.

Som det er lykkedes Larsen at bringe orden i Haydn-overleveringen, har hans bidrag til at skabe klarhed over Händels berømteste værk og dets formproblemer vist sig at vinde tilslutning både i musikforskernes og udøvende musikers kredse.

Som musikforsker og dertil som organist af uddannelse med stærk tilknytning til Thomas Laubs historisk funderede kirkesangsfornyelse var det nærliggende, at det inden for dansk musik især blev kirkesangen, Larsen følte trang til at beskæftige sig med. Meget tidligt var han blevet lærer i messesang ved Pastorseminariet og har varigt præget den danske liturgi med sine »Messetoner efter gammel kirkelig Tradition«, der siden 1935 har været grundlag for de recitationsformler, de kirkelige tekster fremføres på. Og gennem sin organistgerning var han med til i praksis at udvide kendskabet til de Laub'ske melodier. Med Mogens Wöldike, der som formand for Samfundet Dansk Kirkesang – stiftet på Laubs 70-årsdag i 1922 – var den ledende kraft i udbredelsen af kendskabet til Laubs virke, gik Larsen helhjertet ad de samme baner og var

med til på Samfundets årlige sommermøder rundt om på de danske højskoler gennem foredrag og undervisning at råde bod på, at Laub ved sin egen orgelbænk i Holmens Kirke af den kendte, varmhjertede, men noget iltre provst Fenger, der intet forstod af Laubs bestræbelser, havde fået forbud mod at anvende sine salmeudsættelser og egne melodier. Så det var – og det viser måske bedst bærekraften af Laubs hensigter – uden for Laubs egen kirke, tilslutningen til fornyelsen af dansk kirkesang voksede sig stærk, og spændingerne for og imod bøjede sig mod hinanden. Det blev da også, indlysende nok, Wöldike og Larsen, der med støtte af en komite, hvis enkelte medlemmer havde særlig indseende i dansk kirkesangs situation, fik til opgave at redigere »Den danske Koralbog«, der i 1954 udkom som melodisamling til »Den danske Salmebog«, der var kommet året før som afløser for »Psalmebog for Kirke og Hjem«.

Spørgsmålet om, hvilken af flere mulige salmemelodier til samme tekst den enkelte vil foretrække, hører til de stærkt følelsesladede, og tilskyndelsen til med overbevisning at acceptere en ny melodi til en salme, man har kendt og holdt af fra barnsben, har ingenlunde altid været blot et kvalitetsspørgsmål. Det er på denne baggrund, Wöldike og Larsen med skønsomhed har søgt at dele sol og vind lige mellem de forskellige synspunkter med hensyn til melodivalg, ikke mindst ved at der er optaget et ret stort antal alternative melodier, og gennem de 35 år, der er gået siden »Den danske Koralbog« udkom, har dispositionen vist sig at være bærekraftig.

Udgiverarbejdet med »Den danske Koralbog« byggede dels på et enstående dybtgående kendskab til dansk kirkesang fra reformationstiden til dagen i dag, dels på publicerede specialstudier over enkelte punkter, flere om Laub og dansk kirkesang, om »Kirkesalme og Kirkemelodi«, om »Notationsproblemer i Thomissøns Salmebog«, »Grundtvigs salmemelodier« og »Kirkemusikken og Vartov-sangen«. Uden for kirkesangen har Larsen skrevet om melodierne til »Danmarks gamle Folkeviser«, væsentligst om Laubs rekonstruktioner, om melodien til »Kong Christian stod ved højen mast« og om Heinrich Schütz i Danmark. Som et kuriosum, men et væsentligt, kan det nævnes, at det var Larsen, som i 1931 foreslog og redigerede Danmarks Radios ældste pausesignal på grundlag af vort tidligst kendte folkevisemelodifragment »Drømte mig en drøm i nat«.

I 1960 blev Jens Peter Larsen indvalgt i vort Selskab, hvor han jævnligt deltog i møderne. Gennem sine meddelelser holdt han os underrettet om sine udgiverarbejder, Händels oratorier og operaer, gjorde et par gange status over det nytilkomne inden for Haydn-forskningen, fortalte

om Haydn-portrætter, om Wienerklassicismen og andet. 1961-71 var han medlem af kommissionen for »Monumenta Musicae Byzantinae«.

I 1970 søgte han med 68 år sin afsked fra universitetet. Situationen, som den havde udviklet sig, huede ham ikke. Han frygtede, at studierne ved universitetet som helhed ville miste meget af deres videnskabelige underlag og – specielt ved hans eget fag – det fine samspil ville svækkes mellem på den ene side det teoretiske og det historiske og på den anden side de praktiske og – i lykkelige tilfælde – de kunstnerisk udøvende sider. Men det blev ikke for at gå ind til et otiums mulige uvirksomhed, tværtimod, han fik ved siden af at kunne fortsætte sit videnskabelige arbejde lejlighed til rundt om ved en lang række universiteter i Europa og USA at tage en ny pædagogisk virksomhed på højt plan op. Han blev en meget søgt og gerne set gæsteforsker og gæsteforelæser ved lærestole, hvor mere fremskredne studerende fik mulighed for at lære af og diskutere med Haydn- og Händel-eksperten, der vidste så meget også om opførelsespraksis og emner, der lå tidsmæssigt og stilmæssigt nær ved hans Haydn- og Händelstudier. Listen over disse universiteter er meget lang, omkring 25, ikke mindst når man tager i betragtning, at Larsen var 70, da hans rejseliv tog fart og først blev afsluttet med hans uventede død, 86 år gammel. Hans ånds- og forskerkraft var ubrudt til det sidste.

Et talende udtryk for den værdi, man tillagde hans forskerindsats gennem et langt liv, kan man se af de festskrifter og lignende publikationer, han er blevet hædret med. I forbindelse med hans 70-årsdag udsendte danske og udenlandske fagfæller et righoldigt »Festskrift Jens Peter Larsen 1902 ¹⁴vi 1972« og redaktionen af »Journal of the American Choral Foundation« som volume XIV,1, 1972 et særhefte »Jens Peter Larsen: Handel Studies«. I efteråret 1988 kom som bind 100 af det amerikanske »Studies in Musicology« et 332 sideres bind »Handel, Haydn and the Viennese Classic Style« med 25 vægtige undersøgelser skrevet gennem 50 år. Det var Jens Peter Larsen en stor og ganske særlig glæde få dage før sin død at modtage det første eksemplar af dette bevis på usædvanlig høj værdsættelse af et langt livs studier.

Sit tredje storværk nåede Larsen ikke at få afsluttet. Længe havde han arbejdet med en fremstilling af udviklingen inden for »The Mid-Century Style« mellem 1740 og 1770, der førte frem til den wienerklassiske musik. Meget var allerede gennemarbejdet i den snes større og mindre artikler, der foreligger trykt siden 1962 til belysning af den tids musik, og der er udsigt til, at Larsen er nået så langt med den samlede behandling af epoken, at dele deraf lader sig publicere.

Ved siden af Knud Jeppesen var Jens Peter Larsen den største forsker-
begavelse inden for musikvidenskaben, vi har haft herhjemme. De veje,
han gik, var i stor udstrækning ikke tidligere benyttet. Hans sikre meto-
de, hans store viden og hans fremragende pædagogiske evner i forbindel-
se med en nuanceret kunstnerisk opfattelse gjorde ham til en af århundre-
dets store musikforskere.

Ære være hans minde.

Bibliografi:

Carsten E. Hatting og Niels Krabbe: »Bibliografi over professor Jens
Peter Larsens skrifter« i »Festskrift Jens Peter Larsen 1902 ¹⁴vi 1972«,
Wilhelm Hansen, København 1972 og »Jens Peter Larsens Bibliografi
1971-1988« af Niels Krabbe i »Musik & Forskning 14 1988-89«, Køben-
havns Universitet, Musikvidenskabeligt Institut, C. A. Reitzel, Køben-
havn 1989.